

FACTSHEET

SOCIALE CONTEXT

FAMILIE, SCHOOL EN VRIENDEN

Jongeren zijn erg vatbaar voor veranderingen in hun omgevingen.¹ Bovendien worden de ontwikkelingen die jongeren ondergaan, beïnvloed door complexe interacties tussen vrienden, familie en school. Om inzicht te verwerven in de gezondheid, de gezondheid gerelateerde attitudes, en de gezondheidsgedragingen van jongeren, is het belangrijk om hun directe omgeving in kaart te brengen.

De kenmerkende invloed van de familie op de ontwikkeling van de jongere neemt tijdens de adolescentie af naarmate jongeren onafhankelijker worden. Desondanks blijft de beschermende invloed die de familie kan uitoefenen belangrijk. De gezonde gedragingen die ouders stellen, zijn immers sterke voorspellers voor positieve gezondheidsuitkomsten.² Naast de familie, heeft ook de school een invloed op de gezondheid van de jongeren. De verbondenheid en steun die jongeren van hun klasgenoten en leerkrachten ervaren, maar ook de schooldruk en –tevredenheid zijn gerelateerd aan diverse gezondheidsgedragingen en –uitkomsten. Zo is een hoge mate van steun geassocieerd met een betere mentale gezondheid^{3,4} en is een lage schooldruk gerelateerd aan minder fysieke en psychologische klachten.^{5,6} Ook vrienden kunnen de gezondheid van jongeren beïnvloeden. Jongeren die meer steun van hun vrienden ondervinden, ervaren een hoger zelfvertrouwen en hebben een betere mentale gezondheid.⁷

TER INFO

Algemene informatie over de studie *Jongeren en Gezondheid* en de gebruikte methodologie is terug te vinden in de factsheet *Introductie*. Gegevens over de sociodemografische kenmerken van de steekproef zijn terug te vinden in de factsheet *Context*. Beide zijn te raadplegen via www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be. Bij de rapportage van de resultaten naargelang opleidingsvorm worden steeds drie groepen onderscheiden: het algemeen, het technisch en het beroeps secundair onderwijs. Tot de groep van het technisch secundair onderwijs worden ook de leerlingen van het kunst secundair onderwijs gerekend aangezien het aandeel in de steekproef zeer klein is.

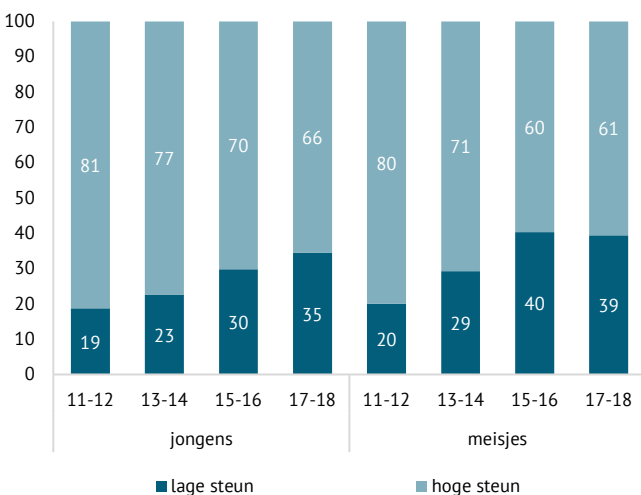
FAMILIE

METHODOLOGIE

Om zicht te krijgen op de steun die jongeren van hun gezin krijgen, werden vier stellingen voorgesteld: *'mijn gezin probeert mij te helpen'*, *'ik krijg van mijn gezin de emotionele steun die ik nodig heb'*, *'ik kan met mijn gezin over mijn problemen praten'* en *'mijn gezin is bereid om mij te helpen beslissingen te nemen'*. De antwoordmogelijkheden varieerden op een zeven puntenschaal van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'. Op basis van de antwoorden op deze vier items werd vervolgens per jongere het gemiddelde berekend. In de analyses werd een onderscheid gemaakt tussen jongeren die een hoge mate van steun ervaren (score ≥ 5.5) en jongeren die weinig steun van hun gezin krijgen (score < 5.25).

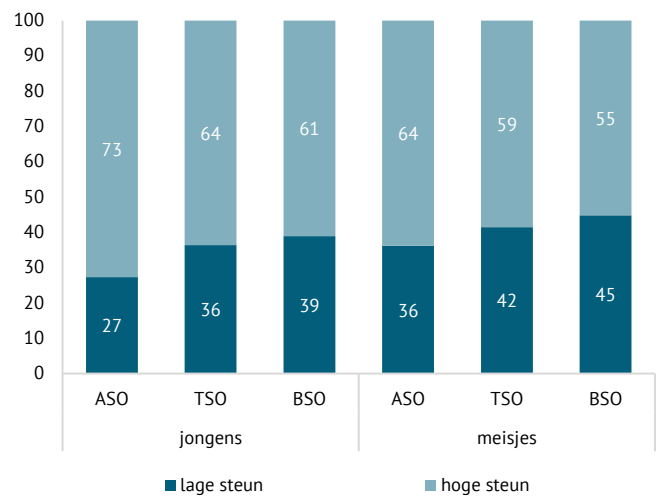
STEUN GEZIN

In 2018 geeft 72.9% van de jongens en 67.9% van de meisjes aan een hoge mate van steun van het gezin te ervaren. Dit zijn significant meer jongens dan meisjes ($\chi^2=30.3$, $df=1$, $p<0.001$). In [Grafiek 1](#) worden de prevalenties van ervaren steun naargelang leeftijd gerapporteerd. Zowel bij de jongens als bij de meisjes neemt de prevalentie van een hoge mate van steun af naarmate men ouder wordt. Bij de jongens bedraagt de prevalentie op 11- tot 12-jarige leeftijd 81.3% en dit neemt af naar 65.5% bij de 17- tot 18-jarigen ($\chi^2=88.0$, $df=3$, $p<0.001$). Bij de meisjes uit de jongste leeftijdsgroep bedraagt de prevalentie 80.0% en dit neemt af naar 60.6% bij de oudste leeftijdsgroep ($\chi^2=149.8$, $df=3$, $p<0.001$).

Grafiek 1: steun gezin naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Ook naargelang opleidingsvorm worden verschillen waargenomen bij zowel de jongens als de meisjes (jongens: $\chi^2=26.0$, $df=2$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=12.3$, $df=2$, $p=0.002$). Uit [Grafiek 2](#) is af te leiden dat het percentage jongeren die een hoge mate van steun ervaren hoger is in het algemeen secundair onderwijs (jongens: 72.7%, meisjes: 63.8%) ten opzichte van het beroeps secundair onderwijs (jongens: 61.1%, meisjes: 55.2%).

Grafiek 2: steun gezin naar opleiding en geslacht (procentueel)

METHODOLOGIE

Om zicht te krijgen op de steun die jongeren van hun klasgenoten ervaren, werden drie stellingen voorgelegd: *'mijn klasgenoten zijn graag bij elkaar'*, *'de meeste leerlingen van mijn klas zijn vriendelijk en behulpzaam'* en *'mijn klasgenoten aanvaarden mij zoals ik ben'*. De antwoordmogelijkheden varieerden op een vijf puntenschaal van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens'. De antwoorden werden eerst omgescoord zodat een hogere score overeenstemt met een hogere mate van ervaren steun. Op basis van de antwoorden op deze drie items werd vervolgens per jongere het gemiddelde berekend. In de analyses werd een onderscheid gemaakt tussen jongeren die een hoge mate van steun ervaren (score ≥ 4) en jongeren die weinig steun van hun klasgenoten ervaren (score < 4).

De ervaren steun van leerkrachten werd eveneens met drie stellingen bevestigd: *'ik heb het gevoel dat mijn leerkrachten mij aanvaarden zoals ik ben'*, *'ik heb het gevoel dat mijn leerkrachten om mij geven als persoon'* en *'ik heb veel vertrouwen in mijn leerkrachten'*. Analooq aan de werkwijze zoals hierboven werden twee groepen gecreëerd om een onderscheid te maken tussen jongeren die een hoge mate van steun (score ≥ 4) en een lage mate steun van hun leerkracht ervaren (score < 4).

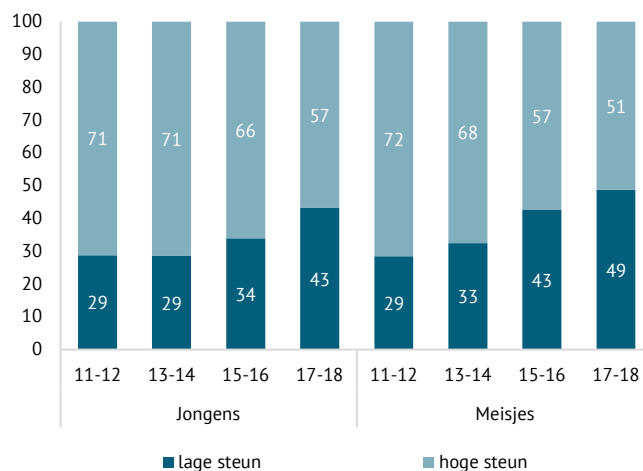
De ervaren schooldruk werd in kaart gebracht via de vraag: *'Hoe erg voel je je onder druk staan door het schoolwerk dat je moet doen?'*. De antwoordmogelijkheden waren: 'helemaal niet', 'een beetje', 'nogal veel' en 'heel veel'. De eerste twee antwoordmogelijkheden werden in de analyses beschouwd als lage schooldruk en de laatste twee antwoordmogelijkheden als hoge schooldruk.

Om de schooltevredenheid van de jongeren in kaart te brengen werd hen gevraagd om op een vijf puntenschaal aan te geven hoe ze momenteel over school denken. In de analyses werd er een onderscheid gemaakt tussen jongeren die een hoge schooltevredenheid ervaren (antwoordmogelijkheid: 'ik vind het er leuk' en 'ik vind het er redelijk leuk') en jongeren die een lage schooltevredenheid ervaren (antwoordmogelijkheden: 'ik vind het er niet leuk' en 'ik vind het er helemaal niet leuk').

1 STEUN KLASGENOTEN

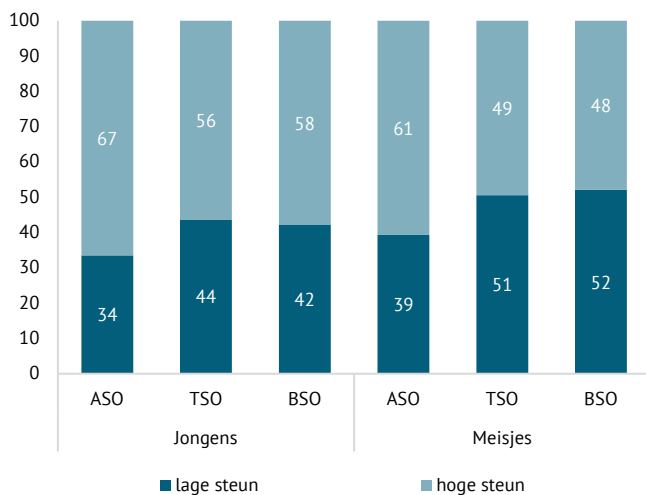
Het percentage jongens dat een hoge mate van steun ervaart van klasgenoten bedraagt 66.1%. De prevalentie is bij de meisjes significant lager en bedraagt 62.1% ($\chi^2=18.4$, $df=1$, $p<0.001$).

Grafiek 3 toont de prevalentie van ervaren steun naar gelang leeftijd afzonderlijk voor de jongens en de meisjes. In 2018 zijn er significante verschillen op te merken tussen de leeftijdsgroepen (jongens: $\chi^2=72.7$, $df=3$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=129.9$, $df=3$, $p<0.001$). Het percentage jongens dat een hoge mate van steun ervaart, is het hoogst bij de jongste leeftijdsgroep (71.2%) en neemt vervolgens af over de leeftijden heen met de laagste prevalentie op 17- tot 18-jarige leeftijd (56.7%). Bij de meisjes wordt een vergelijkbare trend waargenomen en neemt de prevalentie af van 71.5% bij de jongste leeftijdsgroep naar 51.2% bij de oudste leeftijdsgroep.

Grafiek 3: steun klasgenoten naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Ook naargelang opleidingsvorm worden er verschillen gevonden in de prevalentie van ervaren steun tussen beide geslachten, zoals af te leiden is uit Grafiek 4. Bij de jongens uit het technisch secundair onderwijs is het ervaren van hoge steun van klasgenoten het minst prevalent, namelijk 56.3%. De hoogste prevalenties worden geobserveerd bij de jongens uit het algemeen secundair onderwijs gevolgd door het beroeps secundair onderwijs en bedragen respectievelijk 66.5% en 57.9% ($\chi^2=23.2$, $df=2$, $p<0.001$). Bij de meisjes is de prevalentie van een hoge mate van steun met 60.7% het hoogst in het algemeen secundair onderwijs en lager in het technisch secundair en het beroeps secundair onderwijs met vergelijkbare prevalenties van respectievelijk 49.4% en 47.9% ($\chi^2=36.7$, $df=2$, $p<0.001$).

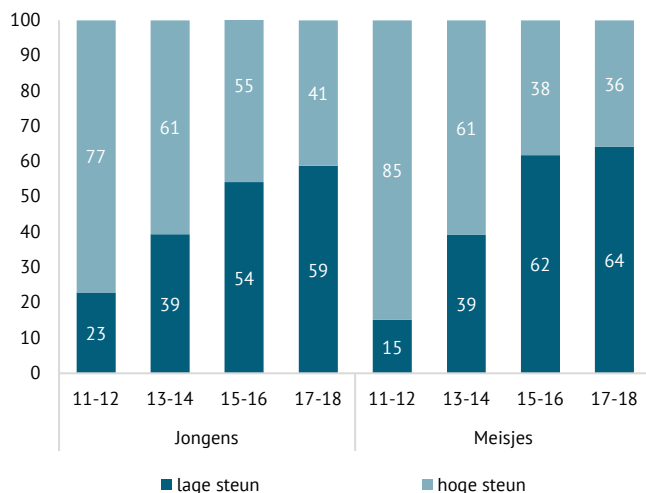

Grafiek 4: steun klasgenoten naar opleiding en geslacht (procentueel)

2 STEUN LEERKRACHTEN

Het percentage jongens en meisjes dat een hoge mate van steun door hun leerkracht ervaart is vergelijkbaar en bedraagt respectievelijk 56.8% en 55.8% ($\chi^2=1.2$, $df=1$, $p=0.280$).

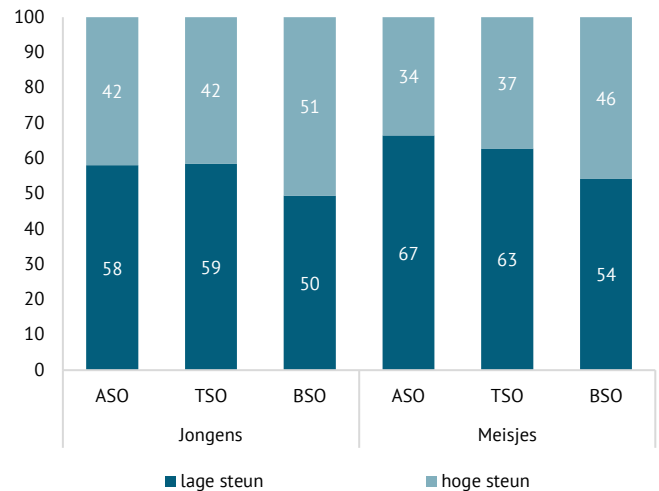
Naargelang leeftijd worden er significante verschillen geobserveerd in de mate van ervaren steun door de leerkracht (Grafiek 5). Zowel bij de jongens als bij de meisjes is er een duidelijk dalende trend over de leeftijden heen in het percentage jongeren dat aangeeft een hoge mate van steun te ervaren (jongens: $\chi^2=385.3$, $df=3$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=776.8$, $df=3$, $p<0.001$). Op 11- tot 12-jarige leeftijd rapporteert 77.1% van de jongens en 84.8% van de meisjes een hoge mate van steun te ervaren. Dit neemt op 17- tot 18-jarige leeftijd vervolgens af naar 41.2% bij de jongens en 35.9% bij de meisjes.

Grafiek 5: steun leerkrachten naar leeftijd en geslacht (procentueel)

In Grafiek 6 worden de prevalenties van ervaren steun naargelang opleidingsvorm weergegeven (jongens: $\chi^2=14.6$, $df=2$, $p=0.001$; meisjes: $\chi^2=23.3$, $df=2$,

$p<0.001$). Het percentage jongens dat een hoge steun ervaart van hun leerkracht is het hoogst in beroeps secundair onderwijs (50.5%) en ligt lager met vergelijkbare prevalenties in het algemeen en technisch secundair onderwijs (respectievelijk 41.9% en 41.5%). Ook voor de meisjes is de prevalentie in het beroeps secundair onderwijs het hoogst (45.8%) tegenover 37.2% in het technisch secundair en 33.5% in het algemeen secundair onderwijs.

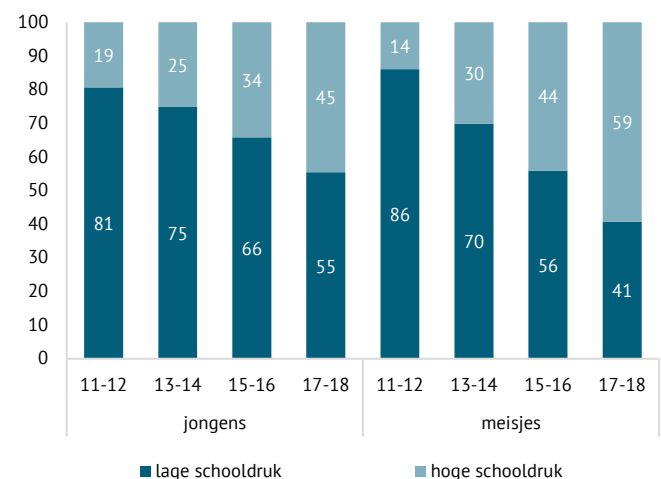

Grafiek 6: steun leerkrachten naar opleiding en geslacht (procentueel)

3 SCHOOLDRUK

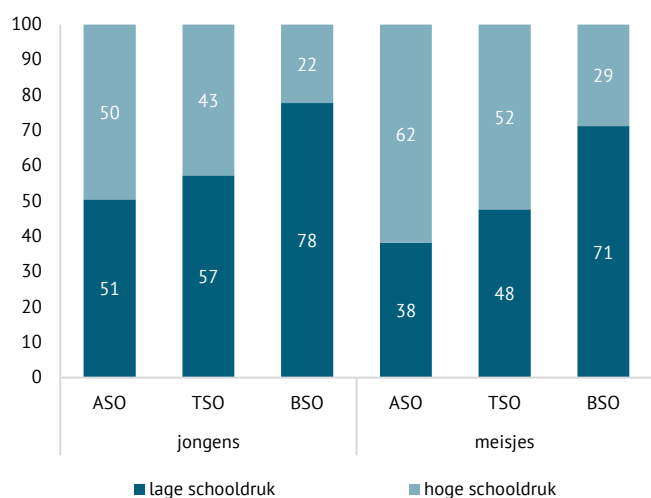
In 2018 rapporteert 30.7% van de jongens en 36.3% van de meisjes een hoge schooldruk te ervaren. Dit zijn significant meer meisjes dan jongens ($\chi^2=37.7$, $df=1$, $p<0.001$).

De prevalentie van een hoge schooldruk vertoont een stijgende trend naarmate men ouder wordt (Grafiek 7). Bij de jongens bedraagt de prevalentie 19.4% bij de 11- tot 12-jarigen en 44.6% bij de 17- tot 18-jarigen ($\chi^2=198.1$, $df=3$, $p<0.001$). Bij de meisjes neemt de prevalentie toe van 13.9% op 11- tot 12-jarige leeftijd naar 59.3% op 17- tot 18-jarige leeftijd ($\chi^2=577.3$, $df=3$, $p<0.001$).

Grafiek 7: schooldruk naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Zoals blijkt uit **Grafiek 8** is er zowel bij de jongens als bij de meisjes een significant verschil in de prevalentie van schooldruk tussen de diverse opleidingsvormen (jongens: $\chi^2=119.3$, $df=2$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=155.6$, $df=2$, $p<0.001$). Meer jongens uit het algemeen (49.5%) en het technisch secundair onderwijs (42.7%) geven aan een hogere schooldruk te ervaren ten opzichte van het beroeps secundair onderwijs (22.2%). Bij de meisjes is er een vergelijkbaar patroon waar te nemen. In het algemeen secundair onderwijs geeft 61.8% aan een hoge schooldruk te ervaren, gevolgd door het technisch secundair onderwijs met 52.3%. De laagste prevalentie wordt geobserveerd in het beroeps secundair onderwijs en bedraagt 28.8%.

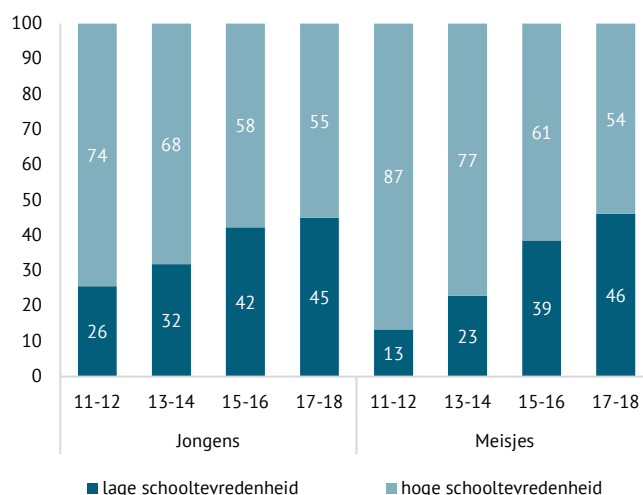

Grafiek 8: schooldruk naar opleiding en geslacht (procentueel)

4 SCHOOLTEVREDENHEID

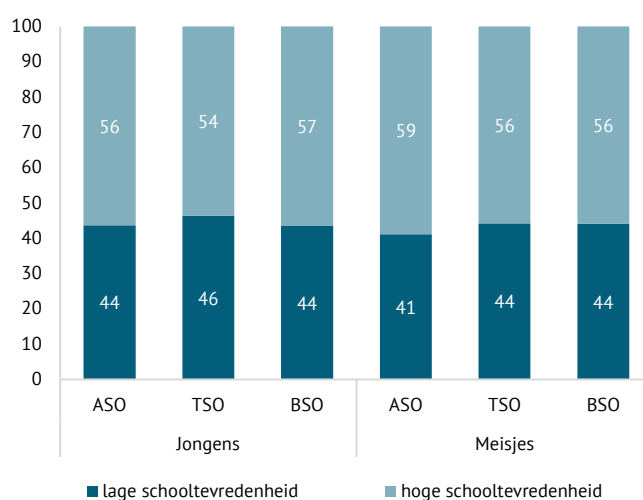
De prevalentie van een hoge schooltevredenheid bedraagt 63.9% bij de jongens en ligt op 69.9% significant hoger bij de meisjes ($\chi^2=42.4$, $df=1$, $p<0.001$).

In **Grafiek 9** worden de prevalenties van schooltevredenheid naargelang leeftijd weergegeven voor beide geslachten (jongens: $\chi^2=127.3$, $df=3$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=375.8$, $df=3$, $p<0.001$). De prevalentie van een hoge schooltevredenheid is het hoogst bij de jongens en de meisjes op 11- tot 12-jarige leeftijd (respectievelijk 74.4% en 86.6%) en vertoont een dalende trend naarmate men ouder wordt met een opvallende afname op 15- tot 16-jarige leeftijd.

Grafiek 9: schooltevredenheid naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Zoals blijkt uit **Grafiek 10** zijn er naargelang opleidingsvorm geen verschillen op te merken tussen beide geslachten (jongens: $\chi^2=1.9$, $df=2$, $p=0.386$; meisjes: $\chi^2=2.5$, $df=2$, $p=0.284$). Het percentage jongens dat een hoge schooltevredenheid ervaart is het laagst in het technisch secundair onderwijs (53.6%). Dit verschil is echter niet significant ten opzichte van de prevalenties in het algemeen secundair en het beroeps secundair onderwijs (respectievelijk 56.3% en 56.5%). Bij de meisjes ligt de prevalentie het hoogst in het algemeen secundair onderwijs (58.9%), maar dit verschil is evenmin significant ten opzichte van de prevalenties in het technisch secundair en beroeps secundair onderwijs (respectievelijk 55.8% en 55.9%).

Grafiek 10: schooltevredenheid naar opleiding en geslacht (procentueel)

VRIENDEN

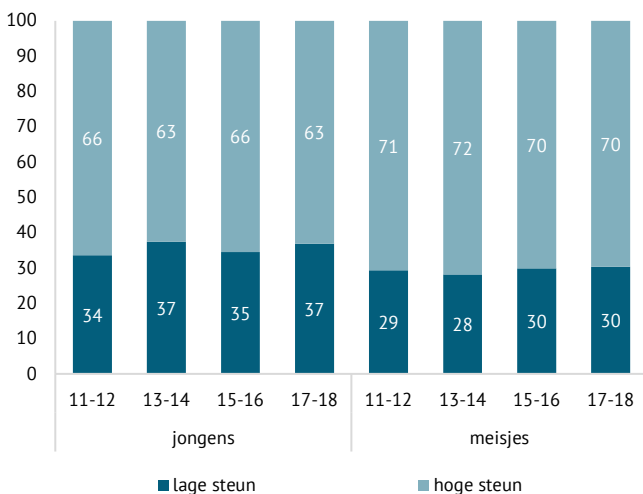
METHODOLOGIE

Om zicht te krijgen op de steun die jongeren van hun vrienden krijgen werden vier stellingen voorgesteld: *'mijn vrienden proberen mij echt te helpen'*, *'als iets verkeerd loopt, kan ik op mijn vrienden rekenen'*, *'ik heb vrienden met wie ik mijn goede en slechte momenten kan delen'* en *'ik kan met mijn vrienden over mijn problemen praten'*. De antwoordmogelijkheden varieerden op een zeven puntenschaal van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'. Op basis van de antwoorden op deze vier items werd vervolgens per jongere het gemiddelde berekend. In de analyses werd een onderscheid gemaakt tussen jongeren die een hoge mate van steun ervaren (score ≥ 5.5) en jongeren die weinig steun van hun vrienden krijgen (score < 5.25).

STEUN VRIENDEN

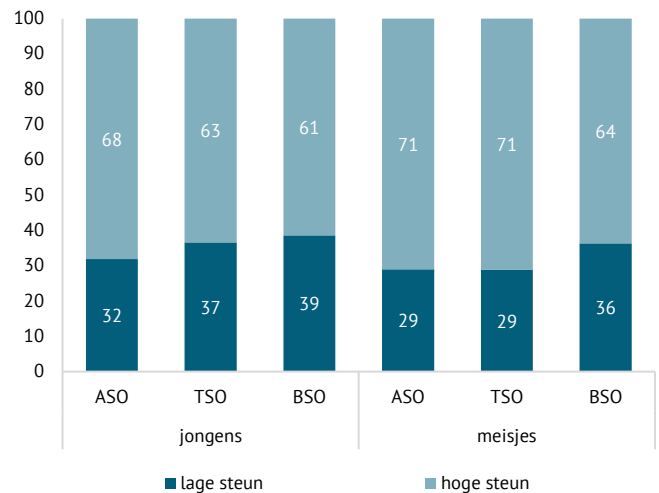
Het percentage meisjes dat aangeeft een hoge mate van steun te ervaren ligt significant hoger op 70.3% tegenover 64.5% bij de jongens ($\chi^2=40.5$, $df=1$, $p<0.001$).

In **Grafiek 11** worden de prevalenties van steun naargelang leeftijd gerapporteerd afzonderlijk voor de jongens en de meisjes. Het percentage jongens dat aangeeft een hoge mate van steun te ervaren is over alle leeftijden heen vergelijkbaar ($\chi^2=5.6$, $df=3$, $p=0.135$). Bij de meisjes worden evenmin verschillen waargenomen naargelang leeftijd ($\chi^2=1.4$, $df=3$, $p=0.706$).

Grafiek 11: steun vrienden naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Er worden daarentegen wel verschillen geobserveerd naargelang opleidingsvorm zoals blijkt uit **Grafiek 12** (jongens: $\chi^2=8.3$, $df=2$, $p=0.016$; meisjes: $\chi^2=10.0$, $df=2$, $p=0.007$). Bij de jongens is een hoge mate van steun het meest prevalent in het algemeen secundair onderwijs (68.1%) en het minst prevalent in het beroeps secundair onderwijs (61.4%). Bij de meisjes is de prevalentie eveneens het laagst in het beroeps secundair onderwijs (63.7%) en vergelijkbaar in het algemeen (71.0%) en het technisch secundair onderwijs (71.1%).

Grafiek 12: steun vrienden naar opleiding en geslacht (procentueel)

CONCLUSIE

Familie

In 2018 ervaart een meerderheid van de Vlaamse jongeren een hoge mate van steun van het gezin, al ligt de prevalentie iets hoger bij de jongens (72.9%) in vergelijking met de meisjes (67.9%). Naarmate de jongeren ouder worden, neemt de prevalentie echter af. De resultaten naar opleidingsvorm doen besluiten dat vooral jongeren uit het algemeen secundair onderwijs meer steun ervaren.

School

Een meerderheid van de jongeren (ca. 65%) geeft aan in hoge mate steun te ervaren van hun klasgenoten en leerkrachten, maar dit neemt af naarmate men ouder wordt. Verder blijken er naargelang opleidingsvorm ook verschillen te bestaan. De jongeren uit het algemeen secundair onderwijs rapporteren het meest frequent steun van hun klasgenoten te ervaren, terwijl bij de jongeren uit het beroeps secundair onderwijs de ervaren steun van de leerkrachten het meest prevalent is.

In termen van schooldruk is er een duidelijk geslachtsverschil op te merken, namelijk meer meisjes dan jongens geven aan een hoge schooldruk te ervaren (jongens: 30.7%, meisjes: 36.3%). De prevalentie van een hoge schooldruk neemt bovendien beduidend toe met de leeftijd en dit zowel bij de jongens als bij de meisjes. Naargelang opleidingsvorm blijken vooral de jongeren uit het algemeen secundair en het technisch secundair onderwijs een hoge schooldruk te ervaren en in mindere mate door jongeren uit het beroeps secundair onderwijs.

Iets meer meisjes (69.9%) dan jongens (63.9%) rapporteren een hoge schooltevredenheid te ervaren. Het aandeel jongens en meisjes dat een hoge schooltevredenheid ervaart, is het hoogst bij de jongste leeftijdsgroep en het laagst op 15- tot 16-jarige leeftijd. Verschillen naargelang opleidingsvorm worden niet waargenomen.

Vrienden

In 2018 geeft 64.5% van de jongens aan in hoge mate steun te ervaren van hun vrienden, bij de meisjes ligt dit iets hoger op 70.3%. Overheen de verschillende leeftijdsgroepen zijn er geen verschillen in de prevalentie van steun op te merken maar wel naargelang opleidingsvorm. Het aandeel jongeren dat een hoge mate van

steun ervaart is het laagst in het beroeps secundair onderwijs en vrijwel vergelijkbaar in het algemeen secundair en het technisch secundair onderwijs.

LITERATUURLIJST

1. Gwon SH, Jeong S. Concept analysis of impressionability among adolescents and young adults. *Nurs Open* 2018; **5**(4): 601-10.
2. Viner RM, Ozer EM, Denny S, et al. Adolescence and the social determinants of health. *The Lancet* 2012; **379**(9826): 1641-52.
3. García-Moya I, Brooks F, Morgan A, Moreno C. Subjective well-being in adolescence and teacher connectedness: A health asset analysis. *Health Educ J* 2014; **74**(6): 641-54.
4. Tennant JE, Demaray MK, Malecki CK, Terry MN, Clary M, Elzinga N. Students' ratings of teacher support and academic and social-emotional well-being. *School psychology quarterly : the official journal of the Division of School Psychology, American Psychological Association* 2015; **30**(4): 494-512.
5. Ottova-Jordan V, Smith OR, Augustine L, et al. Trends in health complaints from 2002 to 2010 in 34 countries and their association with health behaviours and social context factors at individual and macro-level. *Eur J Public Health* 2015; **25** Suppl 2: 83-9.
6. Guo H, Yang W, Cao Y, Li J, Siegrist J. Effort-reward imbalance at school and depressive symptoms in Chinese adolescents: the role of family socioeconomic status. *Int J Environ Res Public Health* 2014; **11**(6): 6085-98.
7. Colarossi LG, Eccles JS. Differential effects of support providers on adolescents' mental health. *Soc Work Res* 2003; **27**(1): 19-30.

COLOFON

De studie Jongeren en Gezondheid kadert binnen de internationale Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) studie en wordt met steun van de Vlaamse overheid, Agentschap Zorg en Gezondheid uitgevoerd door de onderzoeksgroep Gezondheidsbevordering van de vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg aan de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van Universiteit Gent. De verantwoordelijke onderzoekers zijn prof. dr. Benedicte Deforche (promotor), Bart De Clercq (hoofdonderzoeker) en Maxim Dierckens (onderzoeker).

Contact

Universiteit Gent | Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg | Corneel Heymanslaan 10 · 4K3 (ingang 42) | 9000 GENT

+32 (0)9 332 83 71 | jongeren-en-gezondheid@ugent.be | www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be | www.hbsc.org

Aanbevolen referentie

Dierckens, M., De Clercq, B. & Deforche B. (2019). Studie Jongeren en Gezondheid, *Deel 5: sociale context – Familie, school en vrienden* [Factsheet]. Opgehaald van: [link invoegen]

Versie september, 2019